

Trvale udržitelný rozvoj

Ing. Petr Stloukal

Ústav ochrany životního prostředí

Fakulta technologická

Univerzita Tomáše Bati Zlín

Trvale udržitelný rozvoj

- ❑ **Co je to TUR**
- ❑ **Indikátory TUR**
- ❑ **Nástroje TUR**

Trvale udržitelný rozvoj

1987 - stanovena definice trvale udržitelného rozvoje

1992 - Konference OSN o ŽP a rozvoji v Rio de Janeiro –
Summit Země

Závěrečná deklarace

Agenda 21 – globální strategie **trvale udržitelného rozvoje** (TUR)

- ❑ Proces, který splňuje stávající potřeby lidské společnosti, aniž by se dotýkal schopnosti budoucích generací uspokojovat své potřeby.
- ❑ Nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystému.

Trvale udržitelný rozvoj

Udržitelnost

❑ **EKOLOGICKÁ**

- zachování základních ekologických systémů a jejich funkcí, biodiverzity
- minimalizace čerpání neobnovitelných zdrojů
- udržitelné využívání zdrojů obnovitelných
- respektování únosné kapacity území

❑ **SOCIÁLNÍ**

- princip sociální spravedlnosti
- respektování základních lidských práv
- zachování kulturní rozmanitosti

❑ **EKONOMICKÁ**

- zachování ekonomického rozvoje společnosti
- zvýšení ekonomické efektivity (zejména při spotřebě a využívání surovin)
- náklady za výrobek či službu musí zahrnovat i ceny tzv. externalit

Indikátory udržitelnosti

Soustava ukazatelů ke sledování procesu TUR.

- ❑ politicky významný a adresný
- ❑ analyticky dobře podložený a zdůvodněný
- ❑ snadno měřitelný, stanovitelný, vypočitatelný, a to s dostatečnou přesností a s přijatelnými finančními náklady
- ❑ uspořádatelný do vhodné časové řady
- ❑ srovnatelný v mezinárodním měřítku.
- ❑ např.: podíl ekologického zemědělství, výdaje na ochranu životního prostředí, defoliace, intenzita těžby dřeva, emise skleníkových plynů

ekologická stopa

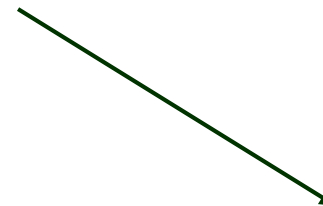
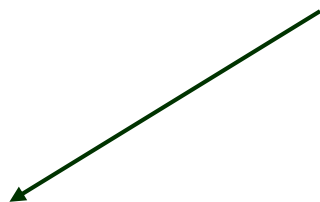
- ❑ uměle vytvořená jednotka,
- ❑ kolik metrů čtverečních (ha) Země potřebuje člověk pro svůj život
- ❑ obsahuje vše od získání potravin, dopravu až po odpad

Trvale udržitelný rozvoj

Nástroje TUR

Normativní

- Mezinárodní úmluvy
(1973 CITES, 1987
Montrealský protokol,
1989 Basilejská úmluva,
1997 Kyotský protokol...)
- Normativní nástroje
(limity, standardy,
technické normy...)

Ekonomické a participační

- Ekonomické nástroje
(poplatky, granty,
zálohové systémy,
ekologické daně...)
- Participační nástroje
(100/2001 Sb. EIA,
123/1998 Sb. Inf. o ŽP,
76/2002 Sb. IPPC..)

Etické postoje

- „Domácí“ ekologie
- Spotřebitelské chování
- Hodnotová orientace
- Veřejná angažovanost

Trvale udržitelný rozvoj

Nástroje TUR

- ❑ Technologie šetrné k přírodě a spořicí materiál i energii.
- ❑ Zavádění recyklačních procesů.
- ❑ Produkce kvalitních výrobků s dlouhou životností a radikální snížení ekologické náročnosti jejich výroby.

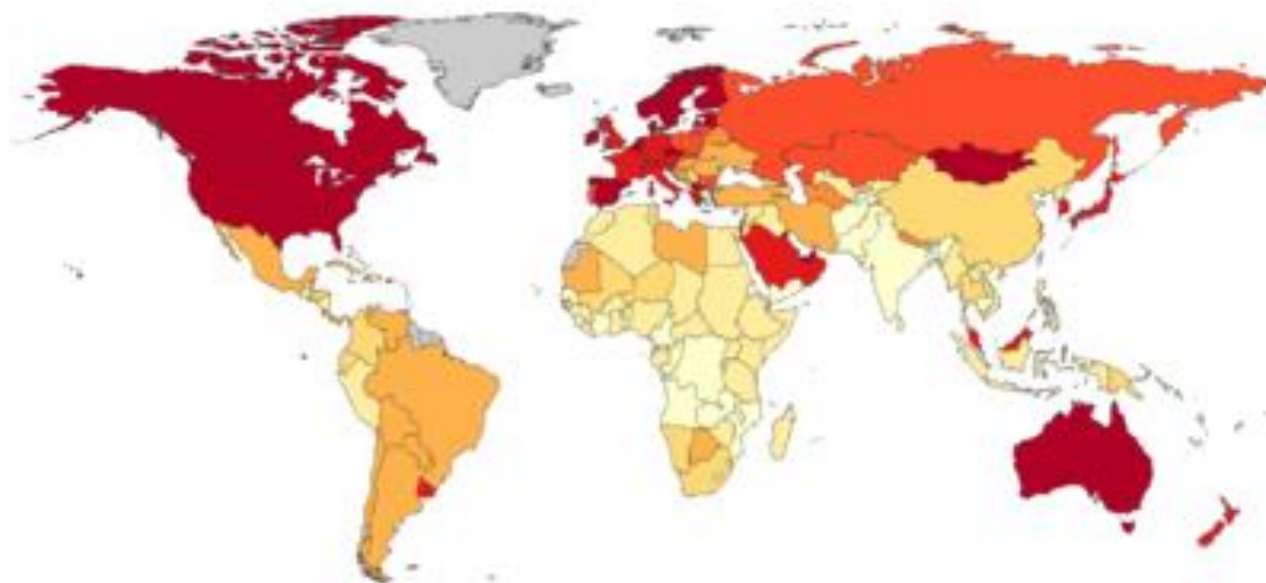
Cíl

- ❑ omezení spotřeby přírodních zdrojů
- ❑ snížení vstupů do technologických procesů
- ❑ snížení všech výstupů (odpady, emise)
- ❑ minimalizace používání toxických látek

Indikátory udržitelnosti

ekologická stopa

Ekologická stopa (v gha dle zemí)

(Údaje z roku 2007, zveřejněno dne 13. října 2010) [2]

5,4 - 10,7	3,2 - 4,0	1,1 - 1,8
4,7 - 5,4	2,5 - 3,2	0,4 - 1,1
4,0 - 4,7	1,8 - 2,5	ú údaje nejsou k dispozici

Nástroje TUR

Nástroje TUR

1. ISO 14000
2. Environmentální manažerské systémy (ems/emas)
3. Environmentální značení (typu I., II., III.)
4. Metoda LCA – hodnocení životního cyklu
5. IPPC (BAT)
6. Dobrovolné environmentální dohody
7. Ekodesign
8. Environmentální reporting
9. Environmentální účetnictví

Nástroje TUR

Normativní nástroje

ISO 14 000

- ❑ zaručuje bezpečnost výrobků a snahu o ochranu životního prostředí
- ❑ Certifikace podniku nezávislou třetí stranou
  - ve firmách, na úřadech, v institucích
- ❑ EMS (ČSN EN ISO 14001:2005)
- ❑ Environmentální značení typu I, II, III (ČSN EN ISO 14020, 14021, 14024, 14025)
- ❑ Metoda LCA – hodnocení životního cyklu (ISO 14040, 14041, 14042, 14043, 14049)

Nástroje TUR

EMS – environmental management system

způsob, jak může organizace deklarovat, že v rámci své činnosti

- dbá na ochranu životního prostředí
- při produkci výrobků či poskytování služeb jsou zvažovány dopady na životní prostředí.

- Ochrana přírodních zdrojů
- Omezování emisí
- Omezování environmentálních rizik
- Ochrana zdraví pracovníků a obyvatel

ČSN EN ISO 14001 : 2005

EMS - požadavky s návodem pro použití

ČSN EN ISO 14004 : 2005

EMS - všeobecná směrnice k zásadám, systémům a podpůrným metodám

---

Nástroje TUR

EMAS – systém environmentálního řízení a auditu

- ❑ Podporovat neustálé zlepšování celkového vlivu činnosti organizace na ŽP.
- ❑ Týká se organizační struktury, způsobů rozdělení odpovědnosti, technologických postupů, procesů, zdrojů pro stanovení a zavedení politiky životního prostředí apod.
- ❑ V platnosti od dubna 1995 na základě Nařízení Rady (ES) č. 1836/1993, revize v r. 2001.
- ❑ V ČR Aktualizovaný program **EMAS II.**, usnesení vlády ČR č. 651/2002

Nástroje TUR

Struktura EMS/EMAS

Nástroje TUR

Struktura EMS/EMAS

Od stanovení cíle k výsledku (příklad papírenského podniku)	
Výňatek z politiky: „ ...budeme věnovat zvláštní pozornost hospodárnému využívání primárních surovin...“	
Cíl	<ul style="list-style-type: none"> - snížit spotřebu čisté vody a množství produkováných odpadních vod - v horizontu 5 let dosáhnout specifické spotřeby vody (100m³/t výrobku)
Cílová hodnota	Vypracování návrhu postupu dosažení specifické spotřeby vody (40m ³ /t výrobku) do 2 let a snížení hodnoty BSK na 27,6 kg/T ve stejném časovém horizontu.
Výsledek	Stanovené cíle byly splněny. O dosažených specifických hodnotách (spotřeba vody 38,5 m ³ /t) byly informovány příslušné úřady a kontrolní orgány.

Nástroje TUR

EMS – environmental management system

Výhody	
Přímé	Nepřímé
<ul style="list-style-type: none"> ☐ Plnění legislativy ☐ Snížení nákladů na produkci ☐ Totální kvalita ☐ Snížení environmentálních rizik	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Větší hodnověrnost ☐ Zlepšení celkového image podniku ☐ Zvyšuje soutěživost firem ☐ Lepší vztah s pojišťovnami a bankami. ☐ Nová konkurenční výhoda ☐ Zlepšení vztahu s veřejností v bezprostředním okolí ☐ Výhoda pro získávání veřejných zakázek „nakažlivý efekt“
Nevýhody	
<ul style="list-style-type: none"> ☐ náklady na implementace ☐ čas implementace ☐ náklady na udržování	

Nástroje TUR

EMS – environmental management system

Výsledek po zavedení EMS v ČR:

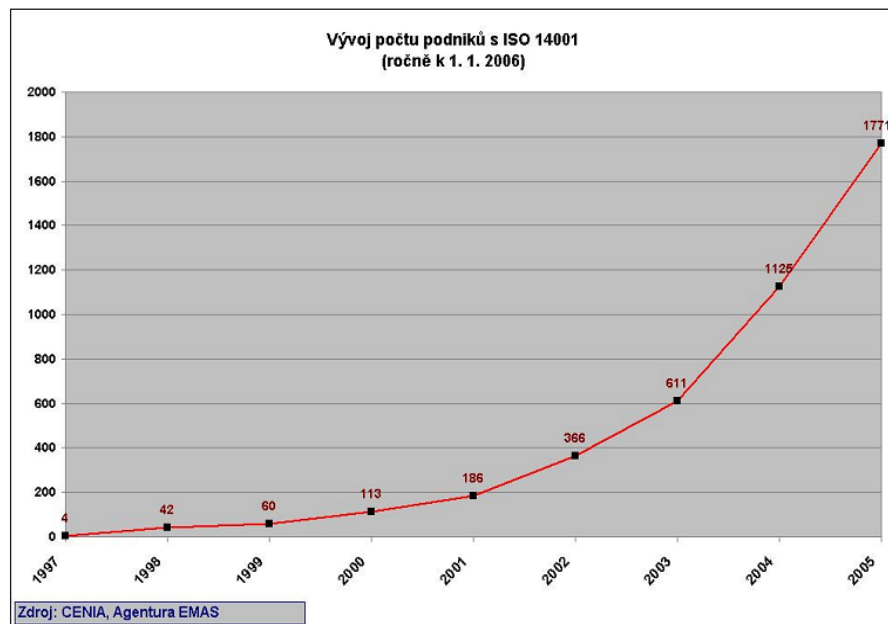
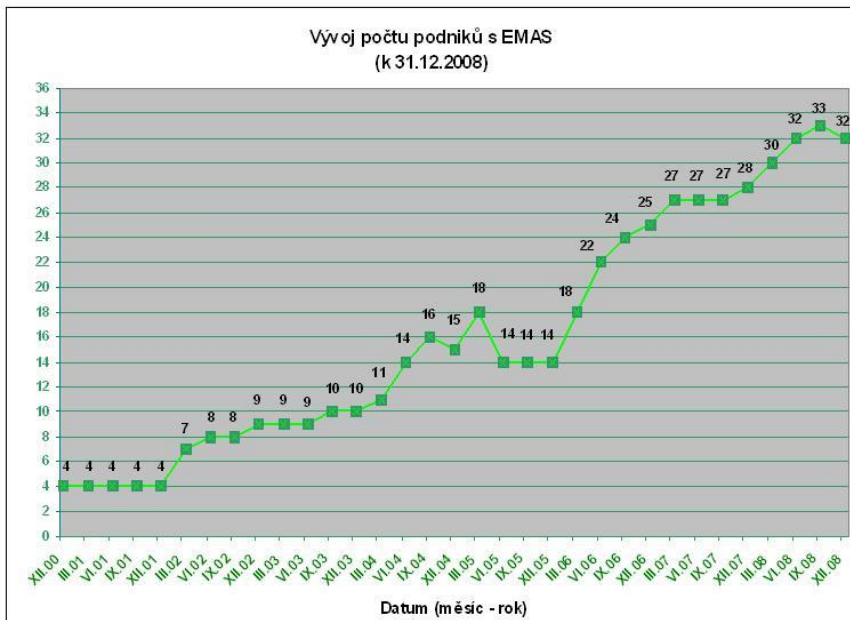
- ❑ zlepšení vnitropodnikového pořádku (78% podniků) a vedení dokumentace (57%)
- ❑ snížení nákladů na suroviny, materiály, paliva a energie (33%)
- ❑ úspory na poplatcích a pokutách souvisejících se znečišťováním životního prostředí (55%)
- ❑ snížení ostatních provozních nákladů (17%)
- ❑ snížení emisí do životního prostředí (24%)
- ❑ získání konkurenční výhody (30%)
- ❑ zlepšení dodavatelsko-odběratelských vztahů (37%)
- ❑ zlepšení komunikace se zainteresovanými stranami (48%)
- ❑ více než 80% podniků vyžaduje šetrný přístup k životnímu prostředí také od svých subdodavatelů

Nástroje TUR

EMS – environmental management system

Nástroje TUR

Metodika čistší produkce

□ U výrobních procesů:

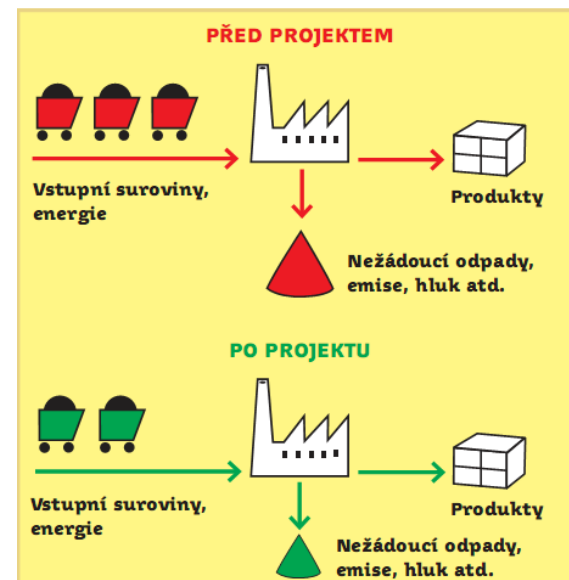
- efektivnější využívání surovin a energií,
- vyloučení **toxických a nebezpečných** materiálů
- **prevenci** vzniku odpadů a emisí u zdroje.

□ U produktů (výrobků a služeb):

- snížení jejich **dopadu na životní prostředí**

Přínosy

- snížení produkce odpadů
- snížení rizika pro životní prostředí
- možnost zlepšení pracovního prostředí
- úspory výrobních nákladů
- úspory nákladů a snížení náročnosti odpadového hospodářství
- zlepšení postavení podniku při jednání s úřady
- zlepšování celkového působení podniku na veřejnost

Nástroje TUR

Nástroje TUR

IPPC - Integrovaná prevence a omezování znečištění

zákonem č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci

- spočívá:
  - využívání látek šetrných k ŽP a k zdraví lidí, a to přímo v procesu
  - výroby na preventivním přístupu použitím tzv. nejlepších dostupných technik nebo technologií (BAT - Best Available Techniques)
- stanoveny v referenčních dokumentech (BREF),
- připravuje EK ve spolupráci s průmyslem, nevládními organizacemi a členskými státy EU.

Integrované povolení nahrazuje většinu složkových povolení (např. v oblasti ochrany ovzduší, vod a nakládání s odpady).

<http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/>

Nástroje TUR

Environmentální značení

□ Typu I

- Ekologicky šetrný výrobek
- ISO ČSN ISO 14024

□ Typu II

- vlastní environmentální tvrzení
- 100% recyklovatelný, snížená spotřeba vody, opakovaně použitelný, ekologicky udržitelný

□ Typu III

- Environmentální prohlášení o produktu
- soubor měřitelných informací o vlivu produktu na ŽP v průběhu celého životního cyklu (např. spotřeba energií a vody, produkce odpadů, vliv na změnu klimatu, eutrofizaci, rozrušování ozonové vrstvy apod.).
- metodou analýzy životního cyklu (LCA) podle norem ČSN ISO 14040-49

Nástroje TUR

Dobrovolné nástroje

□ Dobrovolné environmentální dohody

- Vyjednávání namísto legislativy

- uzavírány mezi veřejnou správou a průmyslovými podniky
- cílem: snížení spotřeby energie, snížení produkce odpadů, snížení emisí škodlivin do ovzduší, snížení obsahu vybraných látek v produktech, zlepšení kvality prostředí apod.

□ Ekodesign

- regulační nástroj
- systematické **začleňování požadavků OZP do procesu návrhu a vývoje produktu** tak, aby výsledný produkt byl co nejvíce šetrný vůči životnímu prostředí
- **Životní cyklus výrobku bude mít co nejmenší dopad na ŽP**

Nástroje TUR

Dobrovolné nástroje

□ Environmentální reporting

- dobrovolné podávání zpráv zájmovým skupinám o chování organizace vůči životnímu prostředí
- environmentální profil organizace
- výroční zpráva organizace

□ Environmentální manažerské účetnictví

- Zjištění projevů aktivit spojených s environmentální problematikou ve finančních tocích účetní jednotky.
- Sledování environmentálních nákladů a výnosů po linii útvarů, výkonů, popřípadě procesů či výrobků.

Děkuji Vám za pozornost

Dotazy?

DO NAŠICH PROGNOZ VÝVOJE MODERNÍ SPOLEČNOSTI ROZHODUJÍCÍM ZPŮSOBEM ZASÁHL LIDSKÝ FAKTOR . . .

